

„juist” of „inderdaad verdiend” of wel aan het begrip „geheime reserve” een andere beteekenis geeft, dan die wij gewoon zijn daaraan te hechten, want anders sluiten de begrippen „juiste vermogenspositie” en „inderdaad verdiend” „geheime reserves” ten eenenmale uit.

Ik heb uit vroegere mededeelingen van den Heer *Reder* gemeend te moeten afleiden dat hij een tegenstander van „geheime reserves” op de balans was en meende in zijn stellingen daarvan een bevestiging te zien.

De Heer *Reder* zegt dat hij niet gelooft aan het nut van het onderscheid van verschillende soorten balansen.

Vroeger toen de onderneming werd beheerd door een zelfstandig handelend koopman, kon er inderdaad slechts sprake zijn van één balans en één winstrekening, welke beide ten doel hadden om tot winstbepaling te komen. De verhoudingen zijn evenwel gewijzigd. Bij de grootere ondernemingen hebben wij enerzijds Commissarissen, Directie en den staf, die gezamenlijk het beheer voeren en anderzijds de aandeelhouders, die men oorspronkelijk beschouwde als de eigenlijke ondernemers, maar omtrent wier relatie tot de onderneming wij ons een ander beeld hebben leeren vormen. Het is m.i. principieel onjuist om te stellen dat de balans ook voor deze laatste groep — dus voor de aandeelhouders — altijd tot doel zou hebben winstbepaling en een sluitstuk te vormen op de boekhouding, terwijl de winstuitdeeling daarbij slechts bijzaak zou zijn.

Het verschil in verhouding tegenover de onderneming voor wat betreft Directie en Commissarissen enerzijds en aandeelhouders en andere belanghebbenden anderzijds, brengt mede een andere doelstelling ten opzichte van de jaarrekening. De balans en winstrekening hebben uit een bedrijfs-statistisch oogpunt een andere beteekenis, dan bezien van uit het beheer der onderneming.

De onderscheiding door mij aan het aangehaalde artikel van Prof *Polak* ontleend, lijkt mij, in tegenstelling met collega *Reder*, van buitengewoon groot nut om de gedachte te bepalen en tot een juiste doelstelling te komen. Het doel van de jaarrekening is voor de directe beheerders de bedrijfsresultaten nauwkeurig en gedetailleerd te leeren kennen, maar die doelstelling bestaat niet voor de balans en winstrekening, die aan aandeelhouders wordt voorgelegd en mede ten behoeve van andere belanghebbenden gepubliceerd, daar treedt de winstuitdeeling meer op den voorgrond, daar kan kennis van de minimum vermogenspositie der onderneming voldoende zijn.

De Heer *Reder* stelt dat de doelstelling: winstuitdeeling, principieel fout is en men die fout niet met een beroep op de in de praktijk gevormde gewoonten ongedaan kan maken.

Ik meen omgekeerd, dat men in de praktijk der bedrijfshuishoudkunde en het maatschappelijk verkeer gevolgde gewoonten, die stammen uit de daar gegroeide verhoudingen, niet mag negeren en wanneer men haar principieel onjuist acht, dat nader zal moeten argumenteeren. Wij moeten uitgaan van of althans onze conclusiën toetsen aan de waarnemingen uit de praktijk en kunnen hetgeen daar leeft en groeit niet, als niet passend in onze theorie, eenvoudig ter zijde schuiven.

Maar ook al acht men deze methode onjuist, en mocht zulks terecht geschieden, dan nog moet ik er op wijzen, dat mijn collega zich evenals ik tot taak gesteld heeft de accountantsverklaring te zien „in het maatschappelijk verkeer en bij den huidige stand van het accountantsberoep in Nederland”. Naar mijn waarneming, komt het verschijnsel van de balans en winstrekening met verschillende doelstelling zooals die hier is omschreven in de praktijk vaak voor en de rapporten en verklaringen van verschillende vooraanstaande accountants sluiten zich bij beide stukken aan. Van uit zijn zelf gekozen standpunt kan mijn geachte co-referent dit verschijnsel niet voorbijgaan.

In tegenstelling met mijn collega *Reder* meen ik verder, dat het een principieele fout zou zijn om bij het opmaken van de

publicatie-balans, de winstuitdeeling niet in de eerste plaats in het oog te houden, maar als bijzaak te beschouwen, men zal zich wel niet degelijk moeten vergewissen of de winst, welke men op de jaarrekening voor aandeelhouders bestemd tot uitdrukking brengt en die ingevolge de dikwijls imperatieve voorschriften van de statuten ook voor een deel tot uitdeeling zal moeten worden gebracht, werkelijk in liquide middelen aanwezig is en zonder schade voor de onderneming tot uitkeering kan worden gebracht.

Ook zie ik een tegenstelling in het beweren van mijn geachten co-referent, wanneer hij enerzijds stelt dat de balans behoort te zijn het sluitstuk op de boekhouding, die de resultaten juist moet hebben geregistreerd, naar onmiddellijk daarop laat volgen dat het kweken van reserves door het voorzichtig waardeeren van activa en het hoog aanslaan van risico's en verplichtingen, aanbeveling verdient. Hij komt op deze wijze toch ook tot tweërlei winstbepaling in verband met de verschillende doelstelling en leidt uit de eigenlijke winstberekening de mogelijke winstuitdeeling af.

Hieruit concludeer ik, dat er ten slotte, evenals bij de kwestie ten opzichte van de controle op het beheer, ook op dit punt niet zulk een principieel meningsverschil tusschen den Heer *Reder* en mij is, als men bij oppervlakkige beschouwing van zijn antwoord aan de debaters zou kunnen vermoeden.

WETENSCHAPPELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE

In verband met het feit, dat „wetenschappelijke bedrijfsorganisatie” niet van de lucht is en er over dit onderwerp nog al eens geschreven is in den laatsten tijd, waarbij dan tevens ter sprake kwam, wie deze „wetenschappelijke bedrijfsorganisatie” moeten uitvoeren, meenen wij, dat het onderstaande niet ongeplaatst mocht blijven.

Wetenschappelijke bedrijfsorganisatie is een onderwerp waarmede bedrijfsleiders en accountants zich reeds lang bezig hebben gehouden. Het organiseerende deel van den accountantsarbeid kan dan ook o.i. een der voorloopers van de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie worden genoemd.

Hierbij denken wij vanzelf aan de vele malen, dat er op accountants-vergaderingen, in tijdschrift-artikelen en bij lezingen ernstig gewezen werd op de noodzakelijkheid van meerdere samenwerking tusschen technische en administratieve functionarissen in het bedrijf.

Ook in de bedrijven zelf werd, bijv. door het houden van lezingen getracht zoowel bij het administratief- als technisch personeel grootere belangstelling op te wekken voor administratieve gegevens.

De bedrijfs-ingenieurs zijn zich in de laatste jaren ook voor wetenschappelijke bedrijfsorganisatie gaan interesseeren en wel nog meer toen het beroep van raadgevend ingenieur naar voren kwam.

Het is dan ook verheugend te constateeren, dat de bedrijfs-ingenieurs meer en meer in woord en geschrift getuigenis afleggen van hun zeer gewaarleerde belangstelling.

Bij de werkzaamheden, die de raadgevend ingenieur in de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie heeft te verrichten moet o.i. gewezen worden op een gevaar, dat lang niet denkbeeldig is.

De raadgevend ingenieur, al of niet in het bezit van een „boekhoudknobbel” moet niet van meening zijn, dat de afdeeling „Accountancy” (inrichtings- en controleleer) tot zijn terrein behoort.

Indien in een bedrijf een raadgevend ingenieur wordt geroepen, van wien later blijkt, dat hij het standpunt inneemt, dat inrichtings- en controleleer wel tot zijn terrein behoort, dan komt, indien er in zulk een bedrijf een accountant werk-

zaam is, de ontzuivering voor zulk een raadgevend ingenieur al heel spoedig en kan elk gevaar onmiddellijk worden afgewend.

Het kan echter ook zijn, dat in het onderwerpelijke bedrijf geen accountant werkzaam is en dan is het gevaar niet denkbeeldig, dat de raadgevend (efficiency) ingenieur, al of niet overleg plegend met den boekhouder van het bedrijf, een administratieve inrichting ontwerpt en in werking stelt, die in verschillende opzichten ondeugdelijk moet worden genoemd, en zeer inefficiënt zal kunnen uitvallen.

Anderzijds kan het ook zijn, dat de boekhouder van het bedrijf zijn meening aan den niet in administratie en controle geschoolden raadgevend ingenieur weet op te dringen, met het lang niet denkbeeldige resultaat, dat ook in dit geval de administratie niet zal voldoen aan de eischen, die daaraan gesteld moeten worden.

Het spreekt vanzelf, dat er uitzonderingen zijn n.l. dat bijv. de hoofdboekhouder in het bedrijf een accountantsopleiding heeft gehad en daardoor van meet af ervoor kan waken, dat bij eventuele veranderingen in de administratie, deze blijft voldoen aan de eischen, die daaraan uit een oogpunt van inrichtings- en controleleer en statistiek gesteld moeten worden.

De raadgevend ingenieur nu, die meent, dat hij in een bedrijf, waar geen hoofdboekhouder met accountantsopleiding is, voor de administratieve inrichting de hulp van een accountant kan missen, gaat o.i. „liefhebber" op het terrein der accountancy en dit is een groot gevaar voor de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie zelf.

Naar onze overtuiging ligt het arbeidsveld van den raadgevend ingenieur in de fabriek en wel op het terrein van de techniek, routing en planning en niet op het terrein van de administratie.

Raadgevende ingenieurs, die de beste boekhouders zijn onder de ingenieurs resp. de beste ingenieurs onder de boekhouders kunnen een gevaar zijn voor de wetenschappelijke bedrijfsorganisatie, indien althans aan hun alleen, dus zonder verplichte samenwerking met den accountant, de organisatie of reorganisatie van een bedrijf wordt opgedragen, indien daarbij deze organisatie of reorganisatie tevens de administratieve verantwoording raakt.

Indien de raadgevend ingenieur zich in deze gevallen goed bewust is van de verantwoordelijkheid, die op hem rust, is hij verplicht samen te werken met den accountant, daar anders de belangen van de onderwerpelijke onderneming niet naar behoren worden gediend.

J. C. SPANGENBERG

NIETIGVERKLARING DER EENMANS-VENNOOTSCHAP EN HARE GEVOLGEN

In zijn strijd tegen belastingontduiking door middel van oprichting van naamloze vennootschappen is de fiscus zeer vindingrijk. Waarschijnlijk omdat de wet op de richtige heffing van 29 April 1925 niet geheel tot het gewenschte resultaat leidt, is door den fiscus een veel eenvoudiger weg gevonden om tegen de eenmans-vennootschap ten strijde te trekken en deze finaal te vernietigen. Door de belastingadministratie werd een naamloze vennootschap, waarvan de oprichting formeel volkomen in orde was, als niet bestaande verklaard, op grond dat bij oprichters niet de werkelijke bedoeling heeft bestaan een kapitaal-associatie te vormen. De Raad van Beroep bevestigde de nietigverklaring en de Hooge Raad verklaarde zich ermee accoord. Het bestaan van de naamloze vennootschap was dus slechts schijn geweest.

Wanneer een eigenaar zijn zaak omzet in een naamloze vennootschap met behulp van een mede-oprichter en alle aandelen

in zijn bezit krijgt, zijn, bij een eventuele nietigverklaring, de gevolgen vrij eenvoudig. Alles keert terug tot den ouden toestand. Er is echter een groote groep van betrokkenen waar de nietigverklaring tot onmogelijke omstandigheden aanleiding kan geven. Ik heb het oog op de talloze huizenbouw- en exploitatie-maatschappijen. Op dit gebied tiert welig de eenmans-vennootschap. De oorzaak van dit verschijnsel moet gezocht worden in de omstandigheid dat bij verkoop van huizen een niet onbelangrijk bedrag aan transportkosten (registratiekosten enz.) betaald moet worden. Indien de huizen op naam van een naamloze vennootschap staan, is overschrijving niet noodig. De houder van alle aandelen verkoopt deze en de koper verkrijgt als eenig aandeelhouder volkomen beschikkingsrecht.

Gaan wij nu eens na tot welke mogelijkheden (onmogelijkheden) de nietigverklaring der naamloze vennootschap aanleiding kan geven, en nemen wij daarbij als voorbeeld de bestaande toestanden te Amsterdam. De huizen in de stadsgedeelten Zuid, Oost en West staan vrijwel zonder uitzondering op erfpachtsgrond, uitgegeven door de gemeente Amsterdam. Bepalen wij ons tot de uitbreidingen van bovengenoemde stadsgedeelten gedurende de laatste 5 à 6 jaren, omvattende het z.g. Plan-Zuid, Plan-Oost en Plan-West, dan blijkt dat de erfpachtsuitgiften van genoemde gronden voor het grootste gedeelte zijn geschied aan nieuwe naamloze vennootschappen. Het behoeft geen verwondering te wekken als zou blijken, dat het meerendeel dezer naamloze vennootschappen z.g. eenmans-vennootschappen zijn, waarvan de oprichting is geschied met een „figurant-oprichter".

Stellen wij ons thans de vraag wat de gevolgen zullen zijn bij eventuele nietigverklaring dezer naamloze vennootschappen. De rechtshandelingen op naam van deze vennootschappen, die slechts in schijn hebben bestaan, komen te vervallen.

De erfpachtsuitgifte is geschied aan een schijnlichaam, dus nietig. De gronden komen zonder erfpachtsrecht weer terug aan de gemeente.

Dit beteekent voor de Gemeente een niet onvoordeelig zaakje, wanneer er inmiddels huizen op die gronden verzeen zijn. Er is echter nog meer. Waarschijnlijk hebben hypotheekbanken hypotheek genomen op deze huizen ten laste van een naamloze vennootschap, die niet heeft bestaan. Wie is, na de nietigverklaring van de naamloze vennootschap, nu de schuldenaar? De directeur der naaml. venn. zou aansprakelijk zijn, indien hij volgens de statuten niet tot deze handeling bevoegd was, echter kan aangenomen worden dat dit wel het geval is.

Een oplossing, dat alle rechten en verplichtingen van de naamloze vennootschap overgaan op den oprichter, geeft geen bevrediging. De aandelen kunnen inmiddels in andere handen zijn overgegaan. Evenmin geeft bevrediging de oplossing, dat de handelende directeur in de plaats treedt van de naaml. venn., immers de directeur die het erfpachtsrecht heeft aangevraagd, behoeft niet dezelfde persoon te zijn als de directeur die de hypotheek sloot. (Men denke aan den handel in erfpachtsgronden).

Het meest rationeel is de oplossing, dat de bezitter van alle aandelen treedt in de rechten en verplichtingen van de naaml. venn. Dit berust echter niet op wetsbepalingen, maar hangt af van de onzekerheid, dat overeenkomsten, als hierboven bedoeld, met Gemeente en Hypotheekbanken tot stand komen.

Voldoende is hiermede aangegeven welk een onzekerheid is ontstaan door de nietigverklaring van de naaml. venn. Dergelijke onzekerheden mogen in het verkeer niet blijven voortbestaan. De fout schuilt m.i. in de uitspraak van het rechterlijk college. Men had moeten bedenken dat, waar de wettelijke bepalingen op de naaml. venn. het bestaan van een z.g. eenmans-vennootschap niet uitdrukkelijk verbieden, het verkeer van deze omstandigheid reeds vele jaren gebruik heeft gemaakt, en dat de toestanden, welke hieruit zijn ontstaan, niet met een enkelen pennestreek kunnen worden weggevaagd, zonder dat de rechts-